

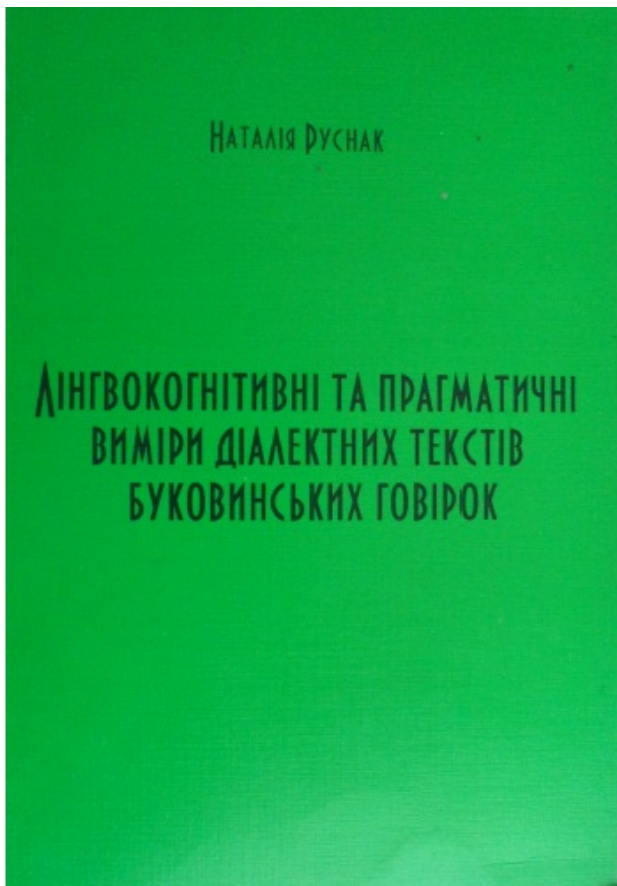
Людмила ТОМУСЯК
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
Чернівці (Україна)

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ
Руснак Н.О. Лінгвокогнітивні та
прагматичні виміри діалектних текстів
буковинських говірок – Чернівці :
Чернівецький національний університет. –
2010. – 448 с.

Key words: *dialect text, constitutive feature of the text, primitiveness, autological word, syntagm, autosymantical expression.*

Tomusiak Ludmila. Review of the monography by Natalia Rusnak Cognitive and pragmatic dimensions in texts of Bukovynian dialects - Chernivtsi: Chernivtsi National University. - 2010. - 448 p.

The article deals with the status of dialect text, defines and describes constitutive object of the study, proposes a new methodology, characterizes text in cognitive and pragmatic aspects. The analysis involves Bukovynian dialect texts of economic topic, religious practices and about their lives.

Вивчення говіркових систем за мовними рівнями та експансивність сучасної науки спричиняють уведення до наукового обігу нового об'єкта дослідження – діалектного тексту. Монографія Руснак Н.О. „Лінгвокогнітивні та прагматичні виміри діалектних текстів буковинських говірок” є першою спробою в діалектній текстології.

Автор стверджує, що буковинські говірки (далі ДТ) існують у трьох типах текстів: ДТ1 –

вільні спонтанні; ДТ2 – узуальні (частково регламентовані), ДТ3 – жорсткі, клішовані. ДТ репрезентують буковинські говірки Північної Буковини.

ДТ досліджено у двох вимірах – когнітивному та прагматичному. Прагматичний вимір потрактовано як екстратекстовий чинник. Когнітивний ярус належить до інтратекстових, прагматичний фактор впливає і визначає когнітивний.

У першому розділі висвітлено низку теоретичних проблем, які обґрунтовують онтологічний статус ДТ як нового об'єкта дослідження, подано теоретичну базу аналізу, запропоновано нову методику дослідження.

У другому розділі здійснено опис текстової тканини через конститутивні ознаки. У визначенні переліку категорій ДТ враховано системність об'єкта аналізу, його специфіку та пріоритетні аспекти дослідження. У монографії розглянуто три типи текстових категорій. *Системні текстові категорії*, визначені *семіотичним характером* ДТ, репрезентують *зв'язність, цілісність та завершеність*. *Антрепоцентричні* текстові категорії зумовлені *прагматичним* виміром ДТ; їх виявляють *інформативність та комунікабельність*. Останню розглянуто як наслідок комунікативної ситуації, що виявляє *зовнішню сутність* тканини ДТ. *Мисленнєві* текстові категорії, спричинені *когнітивним* підходом до опису ДТ, реалізують *релятивні та модальні текстові категорії*, останні мають вияв у *запереченні, невизначеності, необхідності*.

У третьому розділі крізь призму ДТ проаналізовано *господарські, обрядові, екзистенційні відомості* носіїв буковинських говірок,

які становлять *ментальний континуум*, представлений мисленневим та мовним рівнями. Визначальними рисами ментального континууму на рівні мислення є прагматизм, практицизм, естетизм, магічність. Особливістю ментального континууму на рівні мови є *примітивізм*, який реалізує *автологію*.

Так, господарські відомості містяться в надтекстах „худоба і догляд за нею”, „господарювання на землі”, „колективна праця”, „одяг”, „будівництво хати”, „страви” „ремесла”. Розглянуто ДТ у відповідності до тих теоретичних положень, які були висунуті в першому розділі роботи: проаналізовано *глибинно-поверхневу структуру*, досліджено ментальність носіїв говірок, розглянуто *характер мовомислення* респондентів. Схарактеризовано структурні прийоми ДТ – *квазідіалог, висування, зіставлення, катафорично-анафоричний принцип організації тексту*. Зокрема зазначено, що у поверхневій структурі ДТ широко представлене заперечення, емфатичну функцію якого заперечують засоби різних рівнів: фонетичні, лексичні, стилістичні.

Термін *ментальний континуум* передбачає визначення рис національного характеру. Наприклад, ідея *працьовитості* у ДТ відтворена мовними одиницями, у тому числі й фразерлогізмами, на позначення важкої, виснажливої праці, мовними одиницями із „константним” темпоральним значенням, предикатами множини, які реалізують типовість відтворюваної ситуації. Мотив обов’язку людини відтворюють безсуб’єктні конструкції, у яких індивідуальне не пасивізоване і не знеосіблене, безсуб’єктні конструкції надають тексту характеру директиви.

Релігійні відомості вербалізують надтексти „Пасха”, „Різдво”. З культурологічного погляду ДТ цінні тим, що реалізують залишки попередніх світоглядних систем, релікти патріархального мислення, залишки магічного мислення, усталеність знаковості у народно-релігійній обрядовості.

Четвертий розділ присвячено опису основної одиниці комунікативно-прагматичного напряму мовознавства – *висловленню*, яке проаналізовано в межах поверхневої структури ДТ. Поверхнева структура представлена трьома типами структур: *синтагматичною, граматичною та дискурсивною*. У ДТ виокремлено дві структурні одиниці: *синтагму*, спричинену *первинною* звуковою формою існування ДТ, та *висловлення*, зумовлене *вторинною* формою його реалізації. У межах синтагматичної структури проаналізовано мовленнєву одиницю ДТ – *синтагму*, у рамках граматичної та

дискурсивної структур досліджено текстову одиницю – *висловлення*. Співвіднесеність висловлення із реченнєвою структурою уможливує розгляд *граматичної структури ДТ* як проміжної ланки між синтагматичною структурою та дискурсивною. Схарактеризовано *граматичну структуру* через такі поняття, як *предикатний компонент, суб’єктний компонент, об’єктний компонент, обставинні компоненти різних типів, означальний компонент*.

До дискурсивної структури ДТ віднесено два типи висловлень: *автосемантичні* (відносно самостійні), їх можна вилучати із ДТ і вивчати як самостійні мовні одиниці; *синсемантичні*, несамостійні, які можуть функціонувати лише у текстовій тканині.

З-поміж автосемантичних висловлень проаналізовано структури порівняння, висловлення-побажання, риторичні питання, конструкції „текст у тексті”, наївні визначення. Наприклад, різноманітність висловлень-побажань – сталих мовленнєвих штампів, які містять побажання щастя, здоров’я, достатку свідчать про добру вдачу національного характеру, позитивну налаштованість діалектоносіїв. Конструкції „текст у тексті” становлять уривки із інших текстів. У наративні мініатюри часто вклинюються елементи високого стилю діалектного мовлення, зазвичай такими ілюстраціями виступають паремії.

Монографія стане в нагоді науковим працівникам, викладачам, аспірантам, учителям, усім поціновувачам рідного слова.

Tomusiak Ludmila. COMPTE RENDU DE LA MONOGRAPHIE de Rusnak N.O. Les mesures linguo-cognitives et pragmatiques des textes dialectiques - Tchernivtsi : Université Nationale de Tchernivtsi. - 2010. - 448 P.

Dans la monographie il s'agit de la nécessité du statut des textes dialectiques, on décrit et on identifie les signes constitutives de l'objet de l'étude, on a proposé une nouvelle méthode de recherche qui est caractérisé par un texte dans les aspects linguo-cognitive et pragmatique. Comme matériel des recherches ont servi les textes dialectiques des Bukoviniens, les cérémonies religieuses et de leur vie quotidienne.

Mots-clés: *texte dialectique, le signe constitutif du texte primitif, l'autologie, place syntagma, les énonciations autosémantiques.*

Томусьяк Людмила. РЕЦЕНЗИЯ НА МОНОГРАФИЮ Руснак Н.А. Лингвокогнитивный и прагматический измерения диалектных текстов буковинских говоров. – Черновцы : Черновицкий национальный университет. – 2010. – 448 с.

В монографии обоснованно статус диалектного текста, определены и описаны конститутивные признаки объекта исследования, предложена новая методика исследования, схарактеризирован текст в лингвокогнитивном и прагматическом аспектах. Проанализированы диалектные тексты носителей буковинских говоров о хозяйстве, религиозных обрядах и о своей жизни.

Ключевые слова: *диалектный текст, конститутивная признак текста, примитивизм, автология, синтагма, автосемантични высказывания.*